

## KATEDRÁLA HNĚZDNO – REBUS NÁPISU BRONZOVÝCH VRAT IN DOM ZU GNESEN

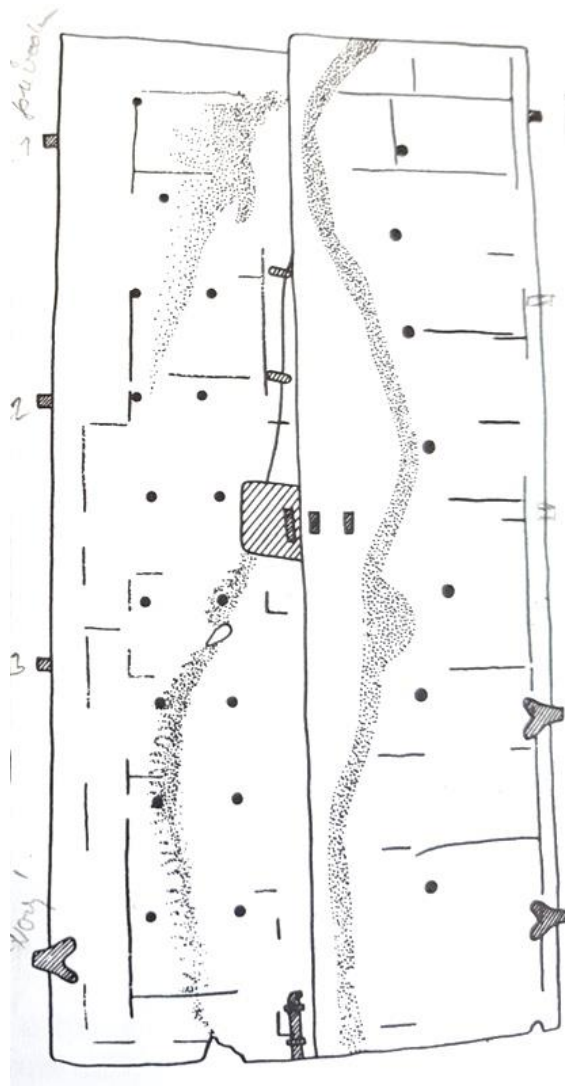
(Ještě k nápisu bronzových dveří v Dómu NNV P.M. v Gnieznu – J Setunský, ČNS Tábor 2020)



Čelní pohled dveří

Na podzim 1099 zastavil Boeman z Hilů, titulární biskup Božetěcha, pověřen misijní cestou arcibiskupství Magdeburg do Velikého Novgorodu (měl zde ustavit novým biskupem Alexandra z Plocku), u příbuzných Hilů z Čech v polském exilu ve Střelnu. Jednalo se o předáky Boemanů – Hilů, tzv. Vršovců, Božeje a Mutinu, vyhnané roku 1096 Českým knížetem Břetislavem II., jimž byl v Čechách zabaven i jejich majetek. Cestu zahájil v Hildesheimu, kde provozoval umělecký atelier Hilů při licí huti v klášteře Sv. Michaela Archanděla. Na cestu sebou vzal 9 bronzových kazet 30x50cm s výjevů mučednictví Sv. Vojtěcha a bronzové bordury, vše původně určené asi pro obložení oltářní mensy Sv. Vojtěcha v kryptě basiliky Sv. Václava v Olomouci, kde usiloval o jmenování biskupem. Jmenování se nezdařilo, a tak se rozhodl z těchto dílů sestavit křídlo dveří pro vstup do Dómu NNV P.M. v Hnězdu. V Polsku byl vyroben Božetěchem voskový model a jistě i odlita monolitická deska levého otvíravého křídla dveří do Dómu s devíti obrazy ze života Sv. Vojtěcha. Odspoda: Narození na Libici, zaslíbení Bohu, studium v Magdeburgu, volba druhým Pražským biskupem v Levém Hradci, investitura císařem Ottou II. ve Veroně, zázrak se satanem v Praze, zázrak vidění v Římě a vstup do

kláštera Sv.Alexia v Římě. Zadní strana křídel dveří je v provedení hladkém a je zobrazena na následujícím obrázku včetně pantů dveří, kdy otvíravé bylo z čelního pohledu křídlo levé, otevírané dovnitř, tedy v provedení z hlediska závěsů pravém. Křídla byla zevnitř jištěna zástrčemi. Snímek rovněž zobrazuje průběh prasklin dveří, které byly svařeny taveninou. V líci načisto, v rubu se svárem vybroušeným do hladka.



Rubní strana dveří

Pohled do oblasti rubu levého klepadla, otvíravého křídla dveří, ukazuje na větší defekt, čímž je zdůvodněno excentrické posunutí přivařené lví hlavy do oblasti námi rozborovaného nápisu.

Berndt 1845 (ve službách císaře Viléma) Über die Ehernen Thüren in Dom zu Gnesen - O kovových dveřích katedrály v Hnězdnu:

„Eine Inschrift habe ich nirgends entdecken können, jedoch Spuren einer zerstorten Inschrift oberhalb des Löwenkopfes des linken Flügels aufgefunden...“

Nach der Reinigung der Thür entdeckte ich die Spuren einer flach ein gemaiselten Inschrift oberhalb des linken Ohres dieses Löwenkopfes.... bei der rohen Einsetzung des jetzigen Löwenkopfes hat nun die unbeholfene Hand des Giessers diese Inschrift bis auf die Gezeichneten Spuren verteidigt“.

„Nikde jsem nenašel nápis, ale našel jsem stopy zničeného nápisu nad lví hlavou levého křídla ..... Po vyčištění dveří se objevily stopy plochého vytesaného nápisu nad levým uchem hlavy tohoto lva ...“

...drsným uložením současné lví hlavy nemotorná ruka odlévače nyní ‚ochránila‘ tento nápis až po vyznačené stopy“.



Polkowski 1874 – Katedra Gnieznienska

Detail 4.kazety vlevo

„Na křídle strany levé je hlava lva a jakýsi kruhový nápis, z kterého vykukují části písmen MEFCTRA, z těch částí písmen mohu usoudit, že tu byl nápis: ME FECIT FRATER“ ??

Goldschmidt 1932:

„Die Folge von M.E.F.C.T.R.A, die Brykirynski daraus gelesen und als "me fecit frater" gedautet hat, ist absolut nicht vorhanden. Der Löwenkopf mit den Ring ist für sich gegossen und auf die Unterlage ausgeschweist und zwar so schief, das einige buchstabenartige Zeichen am Rande link oben überschnitten werden“.

„Epizoda M.E.F.C.T.R.A, kterou z ní přečetl Brykirynski a nazval ji „me fecit frater“ („Stvořil mne, bratra“?), není absolutně k dispozici. Lví hlava s prstenem je odlita samostatně a je zobrazena na základně tak křivá, že některá písmena v levém horním okraji jsou překryta“.

Rozbor - J.Setunský 2020 :

Pád levého křídla dveří, v nám neznámé době (před r.1845), způsobil jeho rozlomení v celé délce. Nehoda nebyla v době pádu zaznamenána, či byla dokonce tajena a je snad pouze v církevních zápisech. Uvolnění vrat by muselo nastat po vylomení pantů a pádu směrem dovnitř, čemuž by nasvědčovala i výměna čtyř z původních pěti pantů levého křídla a později ještě nanýtováním dvou spodních a spodního u pravého křídla ještě později. Havárie mohla ale nastat zejména po výměně pantů a opětném nasazování, neboť je zřejmý kontakt po pádu u obou křídel. Vrata byla opravena zalitím spáry, svařením taveninou, když byly předtím z rubu sraženy hrany v místě lomu. Dveřní křídla se chovala při pádu jako monolit. K naší škodě vznikl asi v místě přivařené lví hlavy v čase pádu defekt

a opětné navaření klepadla bylo provedeno excentricky, snad k zakrytí tohoto defektu. Tak došlo k mechanickému obroušení styčné plochy s klepadlem a vyhlazení i části nápisu. Pokud tomu tak není, pak by mi nezbývalo uvažovat jinak, než jako o úmyslném porušení nápisu, s cílem zabránit vyluštění zprávy. Podle zaznamenaných zpráv (Berndt, Polkowski, Brykirynski a Goldschmidt výše) tvořilo nápis 7 písmen oddělených tečkami a zobrazených zrcadlově vyrytím kolem původního umístění klepadla. Po studiu podrobné úvahy V.Tatíčka na toto téma (KřC, Apropos 2005, str.157n) a zejména po studiu detailu svaru klepadla tvaru lví hlavy z dostupných fotografických materiálů jsem dospěl k následujícím závěrům :

**1-**Z porovnání diskuse výše uvedených příspěvků vyplývá, že sled 7 písmen nápisu je historicky známý, ale nepodařilo se zjistit z jakého historického záznamu autoři své tvrzení čerпали

**2-**Provedení nápisu vykazuje všechny známky původního zhotovení autorem a je zřejmým torzem víceznakového textu narušeného svařením dílů rozlomeného levého křídla dveří



**3-**Současný tvar zbytku nápisu ↑ „ -·C·T ^ “

Detail nápisu

**4-**Původní tvar nápisu ↻ „ M·E·T·C·T·R·A “

**5-**Pravé křídlo dveří je svařované v Polsku z dovezených 9-ti dílů Br kazet z Hildesheimu s obsahem cca 5% zinku a ze 14-ti dílů bordur, vše do rámu, určených původně k jinému účelu, přičemž obě klepadla a levé monolitické křídlo musely být odlity v Polsku (neobsahují zinek –viz Pokrasen 1956)

**6-**Díly pravého křídla byly odlity v licí huti kláštera Sv.Michaela Archanděla v Hildesheimu, kde byl tehdy zároveň i umělecký atelier Boemana Hila z Čech, presbytera Božetěchy, 4.opata Sázavského kláštera v exilu, který byl jmenován mezi roky 1096÷8 arcib.Hartwigem z Magdeburgu titulárním biskupem, jako Bossetecus Episcopus

**7-**V rámci pověření biskupa Božetěchy magdeburským arcibiskupem Hartwigem, vykonat misii do Velkého Novgorodu ve funkci ‚Wicimana‘ Magdeburgu a ustavit zde nového biskupa, navštívil tento

na zimu r.1099 exilové středisko Hilů v polském Střelnu (45km východně od Gniezna) a v atelieru a huti kláštera Trzemosno (18km východně od Gniezna) zhotovil licí voskový model levého křídla dveří Hnězdenské katedrály, které zde bylo asi i odlito a svařil zde díly pravých dveří (prosba k Sv.Vojtěchu o odpuštění za hrubý zásah v Dómu a odvoz svatých ostatků Břetislavem I. r.1038 do Čech)

**8-**Vyluštění nápisu V.Tatíčkem, který se pasoval vyřešením několika desítek nápisů raného středověku z latinských zkratk s kryptogramy do role špičkového evropského analytika historie, zní v latinském a českém rýmu (v úpravě J.Setunský, ČNS Tábor 2020) následovně:

**Meo Episcopo Fertā, Cultu Tamen Reparata. Adalberti ~**

**Mnou biskupem přinesená, k poctě přece obnovena. Vojtěchovi (Vrata)**

Kryptogram z posledních podtržených písmen slov odzadu dopředu :

***i a n u a e o* → *IANUA EO* ~ **Těmi dveřmi** ~ volně „*Jeho branou*“**

**9-**Klečícího biskupa Vojtěcha na 4.kazetě levého křídla dveří s klepadlem, ve scéně z volby Pražským biskupem na Levém Hradci (modlí se za zemřelého biskupa Thietmara- Dětmara), považují zároveň, ve smyslu výše uvedeného rozluštění nápisu, za autobiografické vyjádření výrazu tváře autora díla. Tím je Bossetecus Episcopus, Boeman z rodu Hilů z Čech, tehdy v hildesheimském exilu v Sasku, jednom z center exilových Hilů - Vršovců v Evropě.

### **Epilog :**

Jméno titulárního biskupa Božetěchy (\*1043÷23.1.1117+) z arcibiskupství Magdeburg se vynořilo po 900 stech letech z šera raného středověku. Jeho schopnosti a uměleckou invenci i téměř celé dílo objevil ing.arch.Václav Tatíček (\*6.7.1930÷2/2017+), který jako restaurátor sledoval umělecká díla středověku celou svou profesní kariéru. Objevoval v obrazech či latinských zkratkovitých opisech skrytá sdělení autorů a postupně objevil umělce, Sázavského opata Božetěchu - Theophila z Boemanů, rodu Hilů, Leonarda da Vinci raného středověku, simultánního umělce, písmomalíře, iluminátora, malíře, sochaře, projektanta a stavitele, rytce, řezače želez, kovolitce, šperkaře, diplomata, básníka a v neposlední řadě kronikáře. Studium 11-ti knih V.Tatíčka z let 1998÷2005 z nakladatelství Apropos, vlastním studiem nejstarší historie na našem území a v okolí Čech a Evropy a numismatickými zkušenostmi, jsem propojil historické skutečnosti o osudu Boemanů se Slovany v Čechách. Podstata skrytých a kryptogramních písemných sdělení v obrazech a zkratkách uměleckých děl, která nebyla ještě zničena či vymazána, mne dovedla právě až sem. Však skrytý podpis klerika z Lutychu a pak benediktinského mnicha staroslověnského kláštera na Sázavě, opata Božetěchy, lze najít i v nápisu ‚Bernwardových‘ bronzových dvoukřídlych vrat z r.1098 (o rozměrech 472x125/114,5cm, odlitých vcelku - 1,85/1,7t) instalovaných do Dómu P.M. v Hildesheimu (spolu s vestavbou Westwerku). Jedná se o již 35 let chráněnou ‚Památku světového dědictví UNESCO č.187/1985‘. Ale k tomu zase až příště.

Jan Setunský, ČNS Tábor 2020

**Pozn:** [http://www.cns-tabor.cz/file/cechy\\_11.st.-jaromir\\_bretislav\\_II.pdf](http://www.cns-tabor.cz/file/cechy_11.st.-jaromir_bretislav_II.pdf)